

Miscellanea**Akademik prof. dr. Ernest Mayer (1920–2009)**

17. 3. 2009 je v Ljubljani umrl akademik prof. dr. Ernest Mayer, upokojeni znanstveni svetnik Biološkega inštituta ZRC SAZU. Moj namen ni izčrpan opisati njegovo bogato in plodno življenjsko pot, niti ovrednotiti njegovo obsežno, vredno in mednarodno odmevno delo. Celovito so to že večkrat naredili drugi, naj opozorimo le na članek Toneta Wraberja in Mitje Zupančiča v Razpravah 4. razreda SAZU, posvečenih akademikovi 80. letnici (2001). Dragemu profesorju v spomin bom posvetil le nekaj svojih misli, tako kot sem ga doživljal sam, povezano tudi s spomini na najine pogovore.

Veliko dejavnikov je usmerjalo profesorjevo bogato in uspešno poklicno pot. Njegov oče Julij, učitelj, predan čebelar, je v njem že v rani mladosti opazil nagnjenje do botanike in je to nagnjenje tudi spodbujal. V srednji šoli so ga usmerjali primerni profesorji, prav tako druženje s sošolci v naravoslovnem krožku. Pogumna je bil odločitev za nadaljevanje študija v medvojnih razmerah na Dunaju in bližnje srečanje in sodelovanje z nekaterimi znamenitimi botaniki (npr. Ervinom Janchnom, ki je bil njegov učitelj, Josefom Ujhelyjem, ki je bil njegov študijski kolega ali odličnim floristom Karlom Ronnigerjem, ki mu je na ekskurzijah pomagal določevati težavne vrste in rodove). Kar je pri profesorjih na Dunaju posebej občudoval, je bila njihova odprtost, prijaznost do mladih ljudi, ki so v svet botanike šele stopali (brez vzvišenosti in profesorske zadržanosti) – drža, ki jo je tudi sam kasneje imel do svojih študentov in v zadnjem delovnem obdobju do mladih in neizkušenih sodelavcev. Veliko o mladostni zavezanosti botaniki pomeni podatke, da je pokojni profesor kot partizan na svojih pohodih s seboj v nahrbtniku poleg Prešernove miniaturne nosil tudi šolsko izdajo Fritschevega določevalnega ključa. Po končani drugi svetovni vojni in doktoratu na Dunaju je imel vse možnosti, da bi ostal in naprej deloval v enem izmed evropskih botaničnih središč. Vabljuje ponudbe ga niso premamile, odločil se je za domovino in na ljubljanski univerzi v težavnih povojnih razmerah zaoral široko brazdo v razvoju naše botanike, predvsem taksonomije in fitogeografije. Mlad in zavzet profesor, ki je tudi zapleteno botanično snov znal podajati jasno in nazorno, je pritegnil k sebi študente, po letih ne dosti mlajše od njega. Kako zgovorne so fotografije iz tistih časov – skupine študentov z nasmejanim profesorjem na Rombonu, Matajurju, Prestreljeniku, na prodiščih Nadiže. To so bila leta navdušenja, odpovedi, dolgih in napornih poletnih pohodov iz Čezsoče na vrhove Kaninskega pogorja. Primorska, dolgi dve desetletji zatirana pod fašistično Italijo, je bila ostalim Slovencem v predvojnem času komaj dostopna, krivična meja je bila težka ali sploh nepremostljiva pregrada. Zato si je profesor Mayer tako želel spoznati tudi ta del slovenskega ozemlja, kot botanik in gornik predvsem rastlinstvo njegovih gora. To je skupaj s študenti tudi odlično udeležil, pri tem pa k botaniki pritegnil več mladih sodelavk in sodelavcev in okrepil botanično skupino na univerzi. V ta njegov mladostni profesorski čas sodi tudi izid njegovega znamenitega Seznama praprotnic in semenk slovenskega ozemlja (1952), enega temeljnih del naše botanike 20. stoletja. Kljub velikemu poletu in odzivnosti študentov se je v Ljubljani včasih počutil strokovno osamljenega, brez pravih sogovornikov

in večkrat mi je omenil, da je krize premagoval z obiski Dunaja, kjer je s skromno štipendijo lahko bival mesec dni ali celo več in obnovil stara prijateljstva, si nabavil novo literaturo, se »okrepčal« s pogovori, obiski herbarijev ipd.

Velika prelomnica za dejavnega profesorja je bilo srečanje z Dinaridi in Balkanom, z njuno bogato in raznovrstno floro. Odprl se mu je nov svet in pri raziskavah njegove flore in razreševanju taksonomskih problemov je, s svojo odprtostjo in širino, pridobil nove in dragocene pomočnike, prijatelje in sodelavcev. Velik poznavalec flore Jugovzhodnih Alp je kmalu postal tudi enako dober poznavalec flore Dinarskega in Balkanskih gorstev.

Ernest Mayer ni bil nikoli moj profesor botanike. Ko sem bil študent gozdarstva, je on zaključil svojo profesorsko pot, zapustil univerzo in se kot znanstveni svetnik zaposlil na Biološkem inštitutu Jovana Hadžija. Priznam, kot gozdar o njem takrat, ko sva se prvič rokovala, nisem veliko vedel. V svet botanike sem stopal postopno, negotovo in z zelo

Saračevo polje nad Sarajevom, ob odkritju spominske plošče Karlu Malyju, 27. 6. 1974: Na fotografiji z leve proti desni: Vlado Ravnik, Darinka Trpin, Tone Wraber, Tatjana Ravnik, Ernest Mayer, Milena Mayer. Foto Vinko Strgar (fotografija je last prof. dr. Toneta Wraberja)

ljudničavim, pomanjkljivim znanjem. Profesor je to takoj opazil, a mi tega ni dal vedeti ne z besedami, ne z dejanji. Bil je naklonjen in spoštljiv. Zadostovalo mu je, da sem radoveden in vedoželjen, moje »ljudnje« v morfologiji, taksonomiji idr. ga niso motile, prav nasprotno, včasih je prav potrpežljivo in razumevajoče poskušal katero tudi zakrpati. Bil je ustrežljiv in vsako moje vprašanje je dobilo odgovor, moja želja po tem ali onem članku je bila uresničena, ni mu bilo težko iz svoje bogate knjižnice poiskati kakšno staro, težko dosegljivo objavo in me oskrbeti s kopijo. Počasi sva iz velike razdalje, začetnik proti akademiku in profesorju, postajala prijatelja in se veselila skupnih srečanj. Precej naju je povezal izlet pod Črni vrh nad Batavo, k nahajališču rdečih zvončkov (*Cortusa matthioli*). Profesorju je bilo takrat že več kot 70 let, imel je težave s srcem, a si je to nahajališče le še želel ogledati. Bilo je junija 1991, nekaj dni pred osamosvojitvijo in vojno za Slovenijo. Nad Sorico je bujno cvetel alpski negnoj, pot pod Črni vrh pa je bila strma, naporna – in še izbral sem, neumnež, »pokončno« različico, da bi profesorju pokazal čim več, namesto da bi mu po najlažji poti strmino malo olajšal. A se je odlično držal, tudi v 45 in več stopinjski grivi nad Batavo. On me je takrat fotografiral, jaz si njega žal nisem upal, kar si še zdaj očitam.

Razpad Jugoslavije ga je prizadel, saj je spletel z botaniki iz nekdanjih republik odlične strokovne in prijateljske odnose. Ohranil jih je tudi po tem, do zadnjega, če ne drugače, po telefonu. Zelo ga je npr. užalostila prezgodnja smrt dobrega makedonskega prijatelja in odličnega botanika, akademika Kirila Micevskega.

Ko se je upokojil, si je svoj prostor, kabinet, našel v prostorih Slovenske akademije znanosti in umetnosti. To mu je veliko pomenilo, še posebej, ko si je s pomočjo nekaterih kolegov z Biološkega inštituta uspel urediti tudi svoj herbarij in ga prerazporedil v za to primerne škatle. Sam sem dobil možnost delovanja v Tolminu in potem sva se srečavala le še občasno, a si še vedno dopisovala in še vedno mi je ustregel s podatki, literaturo, mi razložil kakšno nemško besedo in podobno. Tudi moji mlajši kolegi, vsaj tisti, ki so se za taksonomijo, floristiko in fitogeografijo zanimali, so pri njem vedno našli odprta vrata, naklonjenost in razumevanje. Včasih si mi je priporočil za herbarijski primerek rastline, ki je sam še ni uspel nabrati v naravi. Tako sem mu nekoč prinesel pisani grahor (*Lathyrus venetus*) iz Avščka, herbariziran žal bolj tako, po moje, površno. Čez nekaj let mi je navdušeno pokazal svoje vzorno posušene primerke te rože, ki jih je nabral v dolini Raše, a ni nič komentiral moje predhodne slabe nabirke. Prav tako mi je, ob nekem srečanju, vesel pokazal primerek virginijske mladomesечеine (*Botrychium virginanum*), ki sta jo z ženo Mileno nabrala na vznožju Kolovrata pri vasi Mlinsko. Nekaj let pozneje sem o tej vrsti pisal, a njegove najdbe nisem omenil, češ, saj jo bo objavil sam. Ko je moj članek prebral, me je vprašal, zakaj nisem zapisal tudi njegovega nahajališča pri Mlinskem. Se nisem upal, je bil slab izgovor. Letos sem to poskušal popraviti, a žal profesor objave ne bo več dočakal. Kljub resnim zdravstvenim težavam je do zadnjih mesecev svojega življenja še zahajal v svoj kabinet, med svoje posušene herbarijske pole, srečen tudi, da je imel tako zvesto in razumevajočo soprogo Mileno, ki mu je vseskozi bila v trdno oporo in v pogovorih mi nikoli ni pozabil tega še posebej poudariti.

Profesor Mayer je bil eden najodličnejših botanikov na Slovenskem. Prva tri desetletja po drugi svetovni vojni po njem upravičeno imenujemo Mayerjevo obdobje. Bil je zaveden Slovenec, domoljub, a vendar tudi svetovljan, človek širokih razgledov in veselega srca. Njegove temeljite, prodorne, vzorne razprave so odmevale v Srednji Evropi in na Balkanu. Poznali in cenili so ga tako v Trstu, Celovcu, na Dunaju, v Gradcu in Münchnu, kot v Zagrebu, Sarajevu, Beogradu, Skopju in Podgorici. Njegov spomin trajno ostaja v tehtnih objavah, v

rastlinah, ki jih je kot prvi opisal za znanost in tudi v imenih rož, ki se imenujejo po njem. Slovenski botaniki se bomo častnega člana našega društva spominjali s hvaležnostjo, ne samo zaradi njegove strokovne in znanstvene odličnosti, pač pa tudi zaradi njegove človeške topline, dobrohotnosti in vseživljenjske predanosti ljubeznivi vedi.

IGOR DAKSKOBLER

Poročilo o Jesenskem srečanju botanikov 2009

7. novembra 2009 smo se botaniki na tradicionalnem jesenskem botaničnem srečanju sešli v Rimskih Toplicah, na Sofijinem dvoru. Organizacija srečanja je bila zaupana članom Metki Škornik, Simoni Strgulc Krajšek in Nejcu Joganu in skupaj so nalogo nadvse skrbno opravili.

Zbralo se nas je približno 40 botanikov. Po prijetnem jutranjem klepetu ob kavi sta nas pozdravila Metka Škornik, v vlogi organizatorke in domačinke ter predsednik Botaničnega društva Slovenije, prof. dr. Nejc Jogan.

V nadaljevanju je prof. dr. Tone Wraber je spregovoril o življenju in delu nedavno preminulega prof. dr. Ernesta Mayerja (1920–2009). Posebej z veseljem smo prisluhnili njegovemu pripovedovanju o osebnih doživetjih s profesorjem Mayerjem. Prof. Wraber nas je spomnil tudi na častitljivo obletnico še vedno aktivnega člana prof. dr. Luke Pintarja, ki je lani dopolnil 80 let. Na kratko nam ga je predstavil kot odličnega naravoslovnega fotografa in botanika.

Nato smo se z Dušanom Klenovškom podali v bližnje kraljestvo opojne zlatice, na Veliko Kozeje, in si ogledali floristične in favnistične znamenitosti tega območja. Nove vrste plevelov v Sloveniji smo spoznavali s prof. dr. Mariom Lešnikom iz Fakultete za kmetijstvo in biosistemske vede Univerze v Mariboru.

Za oddech med predavanji smo se z gostiteljico Metko Škornik povzpeli na teraso Sofijinega dvorca in se seznanili o okoliškimi znamenitostmi. Izvedeli smo, da so zdravilnost termalnih voda s tega območja znali ceniti že stari Rimljani, ki so tukaj postavili prve kopalne kadi. Sprehodili smo se tudi skozi park, občudovali njegovo prefinjeno lepoto in eksotična drevesa, predvsem orjaške sekvoje.

Po odmoru nam je študentka biologije Andreja Papež predstavila izsledke svoje diplomske naloge o uporabi užitnih divjerastočih rastlin v prehrani na Slovenskem. O rezultatih projekta Thuja nam je poročala dr. Simona Strgulc Krajšek. Botanično društvo Slovenije je ena od štirih nevladnih partnerskih organizacij, ki so sodelovale pri omenjem projektu. Partnerska društva so si skozi različne aktivnosti, ki so potekale od septembra 2008 do decembra 2009, prizadevala za ozaveščanje prebivalcev o nevarnostih in problemih, ki jih prinašajo tujerodne vrste. V zadnjem predavanju nam je prof. dr. Nejc Jogan z nizom zanimivih prikazov in razlag pojasnil, kako balkanska je pravzaprav slovenska flora, kar je bil uvod v uradno naznanitev kandidature Botaničnega društva Slovenije za organizacijo naslednjega Balkanskega botaničnega kongresa. Po zaključku strokovnega dela srečanja se je s slavnostnim kosilom začel družabni del in se ob živahnem botaničnem klepetu zavlekel v pozne popoldanske ure.

TINKA BAČIČ